

ΤΜΗΜΑ ΑΜΑΞΗΛΑΤΗΣ ΟΔΟΥ – ΙΧΝΗ ΑΡΜΑΤΡΟΧΙΑΣ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΚΕΑΣ

Εις μνήμην Αλέξανδρου Παπανικολάου

Κωνσταντίνος Ν. Καζαμιάκης
Τοπογράφος-Αρχιτέκτων, Α' ΕΠΚΑ

Κατά τον Μάρτιο του 1998 συνεχείς και ισχυρές βροχοπτώσεις έπληξαν τον Ελλαδικό χώρο με προφανή οφέλη, αλλά και πολλές ζημιές.

Στις Κυκλάδες, κυρίως στην Κέα και στην Άνδρο σημειώθηκαν οι πλέον εκτεταμένες καταστροφές υπό μορφήν κατολισθήσεων (βουλιάχτρες κατά τους Τζιώτες). Από το λιμάνι, αρχαία Κορησσία, μέχρι την Χώρα, αρχαία Ιουλίς, κατά μήκος της ασφαλτοστρωμένης οδού μετρήθηκαν εβδομήντα “βουλιάχτρες”. Το φαινόμενο για το νησί δεν είναι σπάνιο σε περιόδους βροχών, για τους εξής λόγους:

- Το ιδιαίτερα έντονο ανάγλυφο του εδάφους.
  - Την ανεπαρκή συντήρηση των αναλημματικών τοίχων στις πλαγιές (αναβαθμίδες ή πεξούλες ή ξερολιθιές) λόγω εγκατάλειψης των καλλιεργείων.
  - Τη σταδιακή αποψίλωση του νησιού από τις βελανιδιές (δρυς) που “κρατούσαν” το χώμα.
- Στην Κέα υπήρχαν μέχρι τον πόλεμο κοντά στο ένα εκατομμύριο δρυς με παραγωγή 1.100 τόνους βελανίδια κατά έτος, βασιική χοιροτροφή αλλά και πρώτη ύλη για παραγωγή ταννίνης βυρσοδεψίας. Σήμερα ο αριθμός των όμορφων αυτών δέντρων δεν ξεπερνά τις δέκα χιλιάδες.
- Την πλήρη εξαφάνιση των αμπελώνων του νησιού.
  - Τις συχνές πυρκαϊές με αποτέλεσμα την περαιτέρω μείωση της γλωρίδας.
  - Την ανυπαρξία έργων υποδομής για αποχέτευση, αποθήκευση και αξιοποίηση ομβρίων.

Αμέσως μετά τις βροχοπτώσεις, με άδεια της Υπηρεσίας, μετέβην στην Κέα για μια πρώτη καταγραφή πιθανών προβλημάτων στα μνημεία και τους αρχαιολογικούς χώρους. Μετά την επιστροφή μου παρέδωσα αναφορά για την κατάσταση όπου τόνιζα την άμεση ανάγκη συντήρησης των αναβαθμίδων ή και το χτίσιμο νέων στις περιοχές γύρω από τα μνημεία ως πρώτο βήμα σωτηρίας των υπαρχόντων κατα-

λοίπων. Οι ξερολιθιές αποτελούν διαχρονικό τρόπο στήριξης υπερκειμένων γαιών για την δημιουργία ανδρών για οικοδόμηση ή καλλιέργεια. Επίσης χρησιμοποιήθηκαν ως όρια ιδιοκτησιών καθώς για οριοθέτηση αγροτικών οδών. Οδός ανάμεσα σε ξερολιθιές είναι γνωστή στην Κέα ως “στενή”.

Όταν οι ξερολιθιές χρησιμοποιούνται ως τοίχοι αντιστήριξης υπερκειμένων γαιών είναι παράλληλες με τις ισοϋψείς του εδάφους ενώ όταν δηλώνουν όρια έχουν διάφορες κατευθύνσεις μέχρι και κάθετες στις ισοϋψείς.

Με την συντήρησή τους θα αποτραπεί η “διολίσθησις” των μνημείων, τειχών, πύργων, θεμελίων ναών κ.λπ. προς χαμηλότερα επίπεδα. Στην προσπάθεια αυτή της Υπηρεσίας πρέπει να συνδράμει αποφασιστικά η δημοτική αρχή αλλά και οι ιδιώτες με την συντήρηση των αναβαθμίδων στα χωράφια τους.

Περιοχή Πύργου Αγίας Μαρίνας Κέας. Ιχνη αμαξήλατης οδού.

ΤΜΗΜΑ ΑΜΑΞΗΛΑΤΗΣ ΟΔΟΥ – ΙΧΝΗ ΑΡΜΑΤΡΟΧΙΑΣ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΚΕΑΣ

Εις μνήμην Αλέξανδρου Παπανικολάου

Οι ξερολιθιές μάλιστα κοντά σε μνημεία ή αρχαιολογικούς χώρους έχουν δομηθεί και με αρχαία μέλη, σε νεώτερες εποχές. Κατά τη διάρκεια του Δεκεμβρίου 1989 στα πλαίσια αποτύπωσης των τειχών της Ιουλίδος και επιφανειακής έρευνας με την αρχαιολόγο Ιωάννα Γαλάνη, αποτοιχίσαμε από ξερολιθιές δεκάδες θραύσματα αρχιτεκτονικών μελών, πολλά τμήματα γλυπτών και ένδεκα θραύσματα επιγραφών. Όλα αυτά τα ευρήματα ευρίσκονται στο Μουσείο Κέας.

Είναι γνωστό ότι μετά από ισχυρές βροχοπτώσεις η απομάκρυνση γαιών κοντά σε αρχαιολογικούς χώρους και ιδιαίτερα όταν βρίσκονται σε πλαγιές, φέρει στο φως ποικίλα κινητά ή ακίνητα μνημεία.

Δυτικά και κατάντι του αρχαίου Πύργου της Αγίας Μαρίνας και σε απόσταση 33 μέτρων από την ΝΔ γωνία του Πύργου, στη συμβολή της αγροτικής οδού (“στενής”) προς Κορησσία με την οδό προς Ποίσσεσ, εγγύτατα στο σταυροδρόμι σε θέση που υπελόγιζα την ύπαρξη αρχαίας οδού, διέκρινα αρματροχιά ικανού μήκους (εικ. 1), χαραγμένη στον σχιστολιθικό βράχο. Στη συγκεκριμένη θέση της οδού το χώμα που “κινήθηκε” προς τον κάμπο των Ποισσών είχε μέσο ύψος 0,50μ. και προκειμένου να αποκαλυφθεί η αρματροχιά “μετακινήθηκαν” 35 περίπου κυβικά χώμα.

Η ποσότητα αυτή είναι τεράστια για τα δεδομένα μιας προγραμματισμένης κανονικής ανασκαφής, ελαχιστότατη όμως μπροστά στη συνολική μάζα χώματος που κατέληξε στις παραλίες του νησιού και ακολούθως στη θάλασσα καθιστώντας ολόενα και φτωχότερα τα εδάφη.

Η αρματροχιά μετρήθηκε και φωτογραφήθηκε, κατά τη διάρκεια δε της μετρήσεως βρέθηκε νόμισμα (εικόνα 2) που παρεδόθη στην Α' Εφορεία Απροπόλεως.

Το σταυροδρόμι όπου βρέθηκε η αρματροχιά είναι κομβικό σημείο αφού και στην αρχαιότητα και σήμερα οδηγεί σε τρεις αρχαίες πόλεις (Κορησσία, Ιουλίδα, Ποιήεσσα) και σε πολλούς αρχαίους Πύργους (Πανάχρα, Ψαρόπυργο, Σκλαβονικόλα, Ασπροχόρτι, Γκρέκα, Λουτριάνη κ.ά.) καθώς και σ' ένα κεφαλόβρυσο του νησιού.

Αρματροχιές δεν είχαν εντοπισθεί στην Κέα αφού το ιδιαίτερα έντονο ανάγλυφο κυριαρχεί στο νησί (κλίσεις από 10 έως 30%) και η χρήση τροχοφόρων αμαξιών ήταν προβληματική.

Η θέση όμως που εντοπίσθηκε η αρματροχιά ήταν ιδανική για τοπική κυκλοφορία αμαξιών αφού η μέση κλίση δεν ξεπερνά το 8% και βρίσκεται σε περιοχή γεμάτη από μνημεία, πηγές και πλούσια εδάφη. Κατά τη διάρκεια των εργασιών αποτύπωσης διέκρινα πολλά λαξεύματα στους βράχους (κλίμακες, κοιλότητες, άνδηρα) και αρχαία αναλήμματα στον αγρό αμέσως άναντι και δυτικά της τροχιάς.

Η αρματροχιά, στο νότιο άκρο της, κατεστράφη από χρήση μηχανοκίνητου εκσκαπτικού κατά τη διάρκεια έργων εξομάλυνσης της οδού στη δεκαετία του 1970. Το βόρειο άκρο της πρέπει να εισέρχεται στο αλσύλλιο της Αγίας Μαρίνας καθώς και ο παράλληλος σε απόσταση 1,40 κλάδος της. Εμφανίστηκαν επίσης ίχνη πιθανής εκτροπής ή καμπύλης συναρμογής, στοιχείο που θα διευκρινισθεί με οργανωμένη ανασκαφή.

Το τμήμα της αρματροχιάς εκτείνεται από βορρά προς νότο, ανήκει σε καμπύλη και σώζεται σε μήκος 11,18μ. Το βάθος της ποικίλλει από 0,05 έως 0,08μ. και το πλάτος από 0,12 έως 0,14μ. Η κλίση της σωζόμενης τροχιάς είναι 6% με υψηλότερο το βόρειο άκρο της. Αναφέρω πιο κάτω τις συντεταγμένες των άκρων της τροχιάς σε σχέση με το Κρατικό Σύστημα Αναφοράς καθώς και τα απόλυτα υψόμετά τους, από την μέση στάθμη θαλάσσης. Η περιοχή είχε αποτυπωθεί και υψομετρηθεί και πριν από τον εντοπισμό της τροχιάς.

Βόρειο άκρο: $x = 14591$

$\psi = -14904,9$

υψόμετρο = 182,93μ.

Νότιο άκρο: $x = 14596,20$

$\psi = -14914,8$

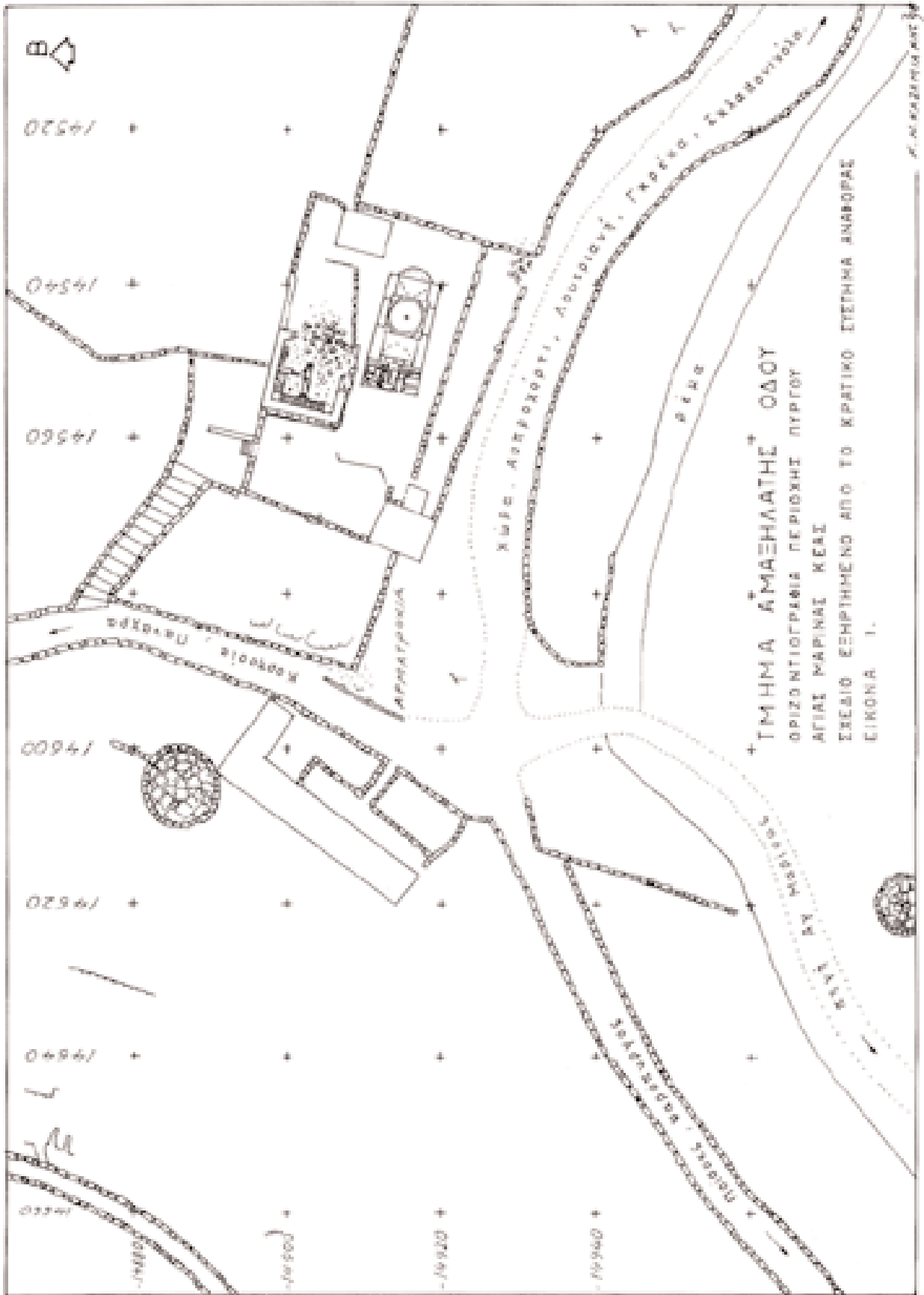
υψόμετρο = 182,26μ.

Μελέτη του αρχαίου οδικού δικτύου της Κέας βρίσκεται σε εξέλιξη και προγραμματίζεται η δημοσίευση γενικών συμπερασμάτων στο περιοδικό *Ήσος*.

ΤΜΗΜΑ ΑΜΑΞΗΛΑΤΗΣ ΟΔΟΥ – ΙΧΝΗ ΑΡΜΑΤΡΟΧΙΑΣ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΚΕΑΣ

Εις μνήμην Αλέξανδρου Παπανικολάου

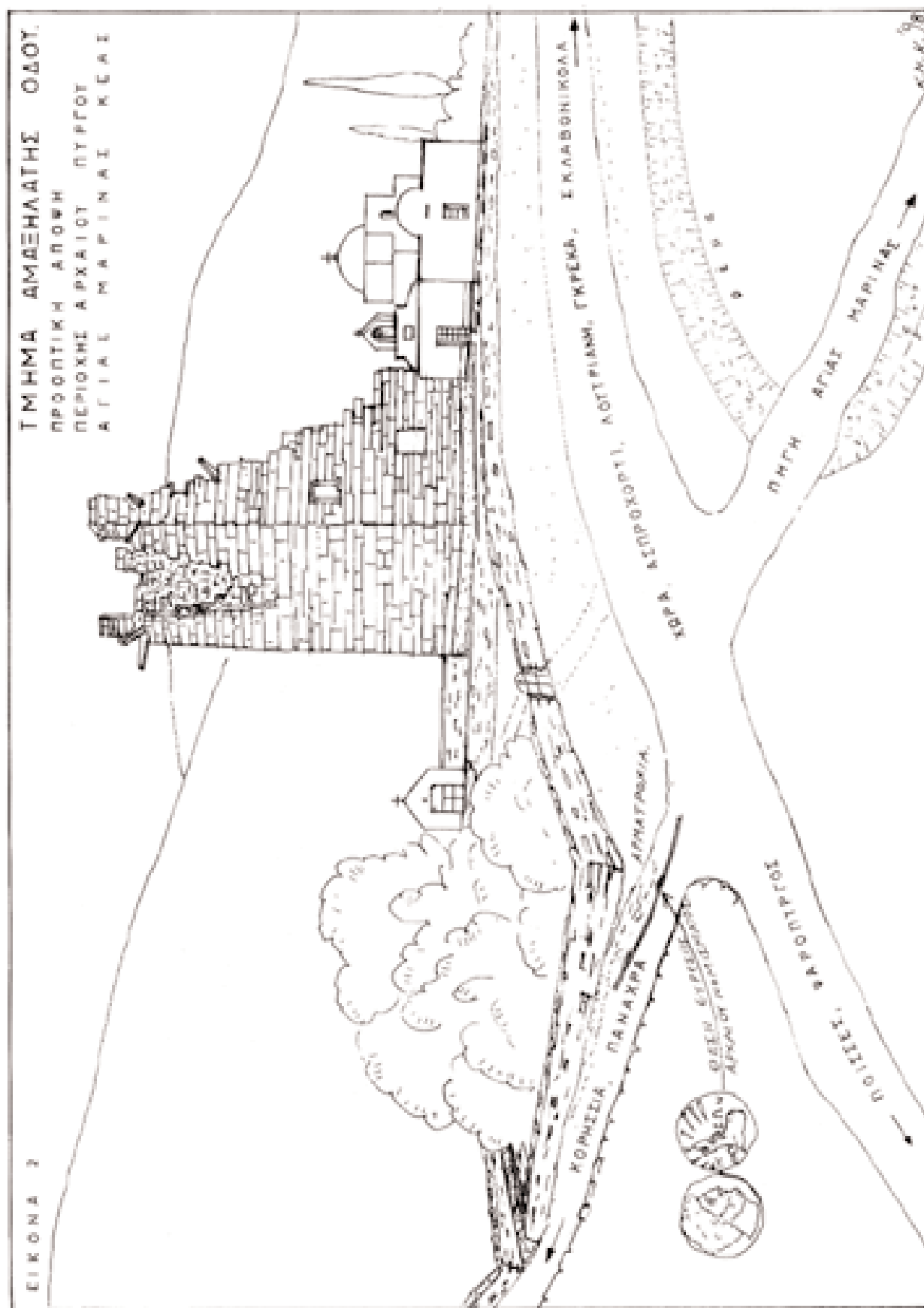

Εικόνα 1.

ΤΜΗΜΑ ΑΜΑΞΗΛΑΤΗΣ ΟΔΟΥ - ΙΧΝΗ ΑΡΜΑΤΡΟΧΙΑΣ ΠΛΗΣΙΟΝ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΑΓΙΑΣ ΜΑΡΙΝΑΣ ΚΕΑΣ

Εις μνήμην Αλέξανδρου Παπανικολάου

Εικόνα 2.

